

Сторінка молодого вченого

УДК: 338.439:338.5

І.В. Кравець

Державний агроекологічний університет

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ СВИНИНИ: ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Проаналізовано ціноутворення на вітчизняному ринку свинини в динаміці, визначено ряд факторів, нестабільність яких викликає суттєві зміни цін на продукцію свинарства. Запропоновані заходи щодо насичення внутрішнього ринку м'яса свининою вітчизняного виробництва прийнятною ціною та якістю, розглянуто перспективу щодо подальшого виходу продукції на світовий ринок.

Постановка проблеми

Свинарство – важлива складова галузі тваринництва України. Вітчизняне свинарство досягло найбільшого розвитку наприкінці 80-х років минулого століття. У 1989 році обсяг виробництва свинини становив 2145 тис. т у живій масі у всіх категоріях господарств Україна посідала 5-те місце у світі щодо поголів'я свиней після Китаю, США, Росії та Німеччини. У пострадянські часи у суспільному секторі відбулися істотні зміни в цій галузі, втрачено значний потенціал. Проте кон'юнктура ринку і здатність свинарства до швидкого відтворення дають підстави для надії на відродження, забезпечення населення країни якісною та доступною за ціною свининою вітчизняного виробництва. Збільшення обсягів виробництва продукції свинарства є передумовою та гарантом продовольчої безпеки країни, джерелом наповнення державного та регіональних бюджетів.

Аналіз останніх досліджень

Проблемам ціноутворення на продукцію свинарства багато уваги приділили вчені-економісти О. М. Шпичак, І. В. Свиноус, Т. В. Алексійчук. У своїх працях вони наголошували, що формування ціни на продукцію свинарства відбувається під дією таких визначальних чинників, як рівень доходу потенційних споживачів [4]; прозорість експортно-імпортних операцій на ринку свинини [3], наявність усних домовленостей між торгово-посередницькими структурами, які монополізували даний сегмент ринку [2] тощо.

У дослідженнях використовували та аналізували статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства аграрної політики України, Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО).

Результати дослідження

За розрахунками Державного комітету статистики України на 1 січня 2008 року господарства усіх категорій утримували – 7,3 млн. голів свиней,

що на 9,8% менше, ніж на 1 січня 2007 року, обсяг виробництва свинини у 2007 році зріс порівняно з попереднім роком на 15,4% і становив 718,6 тис.т. у живій масі [1,10]. Ціноутворення на ринку свинини має вирішальний вплив на розвиток галузі свинарства, оскільки ціни, з одного боку, стимулюють збільшення пропозиції, а з іншого – впливають на платоспроможний попит населення.

На нашу думку, при побудові ринкової ціни на продукти забою свиней визначальними факторами є: співвідношення між ресурсами та ринковою ємністю; рівень пропозиції свинини вітчизняного виробництва; рівень імпорту; рівень доходу споживачів; рівень цін на корми, конкуренція з боку інших видів м'яса; тенденції розвитку світового ринку; рівень цін на енергоносії та якість продукції.

Ринок свинини України є ще дуже далеким від насичення і має значний потенціал для свого росту. Норма споживання свинини, яка затверджена Міністерством охорони здоров'я України, становить 30 кг у рік на людину. У 2007 році споживання свинини становило близько 13 кг/люд. Отже, потенційна ємність ринку складає 1391,2 тис. т свинини, що у грошовому виразі еквівалентно 15025 млн грн у рік. Враховуючи те, що у середині 80-х років середньостатистичний українець споживав у рік біля 53 кг свинини (у 1985 р. норма Мінздраву – 80 кг/люд), то потенційна товарна та грошова ємність ринку може значно збільшитися. Скорочення ринкових ресурсів, недостатня їх кількість на фоні відносно стабільної ємності ринку свинини призводить до значного підвищення цін (рис.1.). Коливання ринкових цін 2007 року дещо нагадують ситуацію 2004 року, коли завдяки більшим обсягам реалізації дефіцит на ринку був менш відчутний.

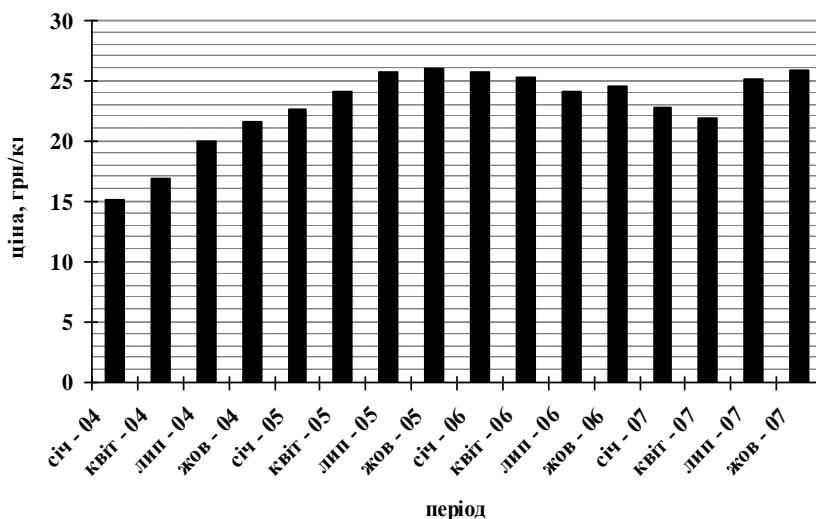

Рис 1. Роздрібні ціни на свинину на міських ринках, 2004–2007 рр

Джерело: [1,8].

Значне зростання пропозиції свинини у 2002–2003 рр. спричинило зниження рівня цін, однак у 2002 р. це відбулося завдяки збільшенню поголів'я, а починаючи з середини 2003 р., навпаки, зростання пропозиції було пов'язано з масовим збоєм свиней. У 2004 р. рівень пропозиції м'яса свиней зменшився у зв'язку з істотним скороченням чисельності поголів'я, що призвело до зростання цін.

У період з 2005 по 2007 рр. поголів'я свиней поступово зростало, хоча його чисельність є все ще недостатньою для насиченості вітчизняного ринку внутрішнім виробництвом (табл. 1, 2).

Таблиця 1. Виробництво свинини в Україні, 2004–2007 рр., тис. т

Категорії господарств	2004	2005	2006	2007*	2007 у % до 2006
Виробництво свинини всіма категоріями господарств (в забійній масі, тис. т) всі категорії господарств	558,8	493,7	526,1	607	115,4
Сільськогосподарські підприємства усіх форм власності	107,1	111,3	162,5	212	130,5
Господарства населення	451,7	383,4	363,6	395	108,6

* – попередні дані.

Джерело: дані Державного комітету статистики України.

Таблиця 2. Динаміка поголів'я свиней на кінець року, 2000–2007 рр, тис. гол

Категорії господарств	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Усі категорії господарств	7652,3	8369,5	9203,7	7321,5	6466,1	7052,8	7688,2	8450,0
Господарства населення	5237,9	5463,0	5812,9	5048,8	4542,6	4450,4	4456,5	4800,0
Сільськогосподарські підприємства усіх форм власності	2414,4	2906,5	3390,8	2272,7	2098,5	2602,4	3231,7	3650,0

* – попередні дані.

Джерело: дані Державного комітету статистики України.

У період з другої половини 2003 р. по 2004 р. включно ціни реалізації вітчизняних виробників свинини коливалися у межах 4,0–7,8 тис. грн/т живої ваги, виробництво свинини в таких умовах стало не вигідним, і в результаті, імпорту почав заповнювати цю нішу. Низькі ціни на імпортовану продукцію свинарства пояснювалися двома причинами: по-перше, змінами структури імпорту м'ясосировини, а по-друге – значним обсягом імпорту живих свиней у другому півріччі 2005 р. У 2002 році структура імпорту виглядала наступним чином: обсяг свинини, зареєстрований в Україні за Митним Кодексом “Туші, напівтуші, свинина морожена” був еквівалентний 22,1% від загальної кількості імпорту свинини (за ціною

916,14 дол. США/т), 18,5% – “Свинина, окіст, лопатки та їх відруби, необвалені, морожені” (за ціною 1629,88 дол. США/т) і частина імпорту рівна 59,4% – “Свинина інша, морожена” (за ціною 949,68 дол. США/т). У 2004 році ці дані змінилися та становили 58,1%, 4,4% і 16,5% відповідно. Відмітимо, що ціна імпортованої м'ясопродукції була в 1,4–1,9 раза нижчою, ніж реалізаційна ціна свинини вітчизняних виробників. З метою захисту внутрішнього м'ясного ринку від недобросовісної конкуренції та створення умов для розвитку тваринництва 13 квітня 2007 р. Кабінетом Міністрів України була прийнята постанова №619, згідно з якою не обхідно: “Заборонити ввіз до 1 вересня 2007 р. на митну територію України товарів групи 02 (м'ясо та м'ясні субпродукти) відповідно до УКМ ЗЕД як давальницької сировини”. В результаті, структура імпорту дещо змінилася, хоча не можна стверджувати, що даною постановою було повністю усунуто нелегальне та напівлегальне надходження м'яса на ринок. Наприклад, при перевірці ринку м'яса за дорученням Президента, дослідницькі групи прийшли до висновку, що і поставки через вільні економічні зони, і операції з давальницькою сировиною нелегальні [6]. Тому 21 листопада 2007 р. строк дії даної заборони на увіз м'ясної сировини за давальницькою схемою був подовжений до 1 квітня 2008 р. У 2007 р. (січень – листопад) складові імпорту свинини виглядали наступним чином: “Свинина свіжа, охолоджена або морожена” – 50% (за ціною 1499,28 дол. США/т), “Свинина, туші та напівтуші” – 28,8% (за ціною 1224,93 дол. США/т), “Свинина окіст, лопатки та їх відруби, необвалені, морожені” – 0,5% (за ціною 1929,86 дол. США/т) і “Свинина інша, морожена” – 20,7% (за ціною 1869,37 дол. США/т) [7,10]. Таким чином, поставки продукції свинарства за низькими цінами були призупинені, що призвело до зростання цін реалізації свинини виробниками. Нагадаємо, що середня ціна з жовтня по грудень 2007 року, за якою українські виробники здавали свиней на переробку, складала 10800,0 грн за тону живої ваги.

Споживання свинини, як і будь якого іншого виду м'яса, суттєво залежить від динаміки доходів на душу населення і від рівня середніх цін на м'ясо. Рівень доходів населення у значній мірі являється визначальним фактором зростання цін. Однак необхідно відмітити, що зростання доходів та цін не завжди є прямопропорційним. Наприклад, у 2004 р. дохід на душу населення в Україні зріс на 25%, у той час, як ціна на свинину зросла на 50%, у 2005 р. процентне зростання цін на свинину та доходів населення відносно попереднього року було практично однакове – 25%. У 2007 р. порівняно з 2006 р. середньорічна ціна на свинину залишилася майже незмінною, а реальний наявний дохід населення збільшився на 12% [10].

Беручи до уваги той факт, що корми складають головну частину витрат при розрахунку собівартості свинини, тенденції при формуванні та стабільності цін на ринку продукції свинарства на ринку зерна є визначальними. Високі ціни на фуражне зерно у другому півріччі 2003 р. та першому півріччі 2004 р. були одним з головних факторів зростання цін на

свинину, але з іншого боку, подальше зниження цін на фуражне зерно у 2005–2006 рр. не привело до зниження цін на м'ясо у цей період. В першому півріччі 2007 р. середня роздрібна ціна на свинину на міських ринках України була на 12% нижчою, ніж у відповідний період 2006 і складала 22,12 грн/кг, а у другому півріччі 2007 р. – зросла на 23,7% і становила 29,68 грн/кг [1,8].

Проаналізувавши динаміку середніх цін на фуражну пшеницю, можна зробити висновок, що ціни на свинину у 2007 році змінювалися практично пропорційно цінам на корми [5], (рис. 2.).

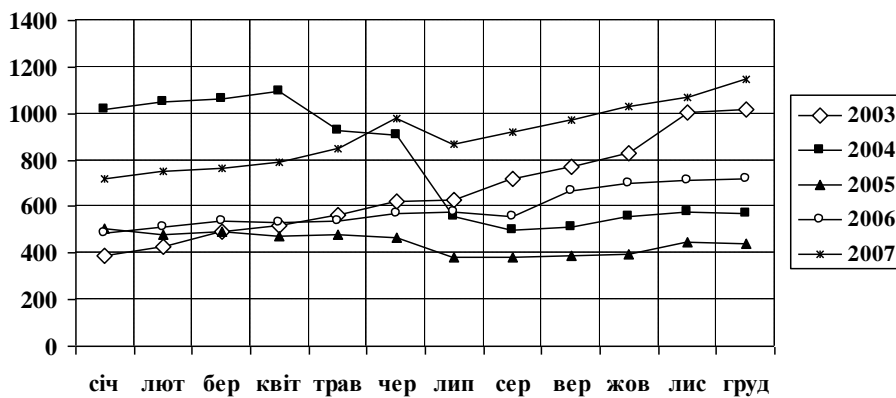

Рис.2. Середні ціни на фуражну пшеницю франко-елеватор, грн/т, у 2003–2007 рр.

Джерело: [5].

Беручи до уваги взаємозамінність основних видів м'яса в споживанні людей, ціна відіграє дуже важливу роль при виборі покупцем тієї чи іншої м'ясної продукції. Підвищення цін одного із сегментів м'ясного ринку “перемикає” попит в бік більш дешевого виду м'яса. Наприклад, в 2005 р. на вітчизняному м'ясному ринку склалася ситуація, коли ціна м'яса птиці була нижчою за ціну на свинину на 30–40 % і в результаті це призвело до зростання попиту на продукцію птахівництва та зменшення обсягів споживання свинини.

Ціна свинини на вітчизняному ринку в багатьох відношеннях залежить від ситуації на світовому ринку. Зниження світових цін на свинину призведе до ситуації, коли імпорт для вітчизняних м'ясопереробних підприємств буде більш привабливим, ніж закупівля вітчизняної сировини, а це призведе до обвалу цін на вітчизняну свинину і в свою чергу до наступної кризи в галузі. Умови для розвитку світового свинарства є сприятливими, ціна залишається досить високою. З 1990 року спостерігається постійне зростання світового виробництва свинини. В 1990–1995 рр. воно збільшилося на 14,6 %, у 1995–2000 рр. – на 12,5%, а у 2000–2006 рр. – на

19,2% щодо попереднього п'ятиріччя. У порівнянні з 2005 роком виробництво свинини у 2006 році збільшилося на 3,3%.

Таблиця 3. Свині для забою. Технічні умови ГОСТ 1213–74*

Категорія	Характеристика категорій	Жива маса, кг	Товщина шпигу над окістними відростками між 6–7-м грудними позвонками, не враховуючи шкіри, см включно
Перша	Свині-молодняк, беконні у віці до 8 місяців включно, відгодовані в спеціалізованих господарствах, фермах, відділеннях, бригадах радгоспів, колгоспів та інших господарств на раціонах, що забезпечують отримання високоякісної свинини беконного типу. Масть біла, шкіра без пігментованих плям. Тулуб без перехвату за лопатками. Довжина тулубу від потиличного гребеня до кореня хвоста не менше 100 см. Шкіра без пухлин, кровопідтіків та травматичних пошкоджень, які зачіпають підшкірну тканину	80–105 включно	1,5–3,5
Друга	Свині-молодняк м'ясні Молодняк-свині, підсвинки	60–50 включ. 20–60	Від 1,5 до 4,0 Від 1,0 до 4,0
Третя	Свині жирні, свиноматки та хряки включно	-	4,1 і більше
Четверта	Хряки Свиноматки	Більше 150 -	Від 1,5 до 4,0 Від 1,5 до 4,0
П'ята	Поросята-молочники. Шкіра біла або дещо рожева без пухлин, висипань, кровопідтіків, ран, укусів. Окістні відростки позвонків спини та ребра не виступають	4–8 включно	

Примітка:

1. До першої категорії не відносять свиноматок.
2. Для першої категорії самці повинні бути кастровані не пізніше двомісячного віку, для другої, третьої та четвертої категорій – не пізніше чотиримісячного віку.
3. Свиней, що відповідають вимогам першої категорії, але мають на шкірі пухлини, а також гематоми та травматичні пошкодження, які зачіпають підшкірну тканину, відносять до другої категорії

* – витяг з ГОСТ 1213-74.

За прогнозними даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО) у 2007 р. рівень виробництва підвищиться ще на 3,1% (3,3 млн. т), в результаті чого світове виробництво сягне рекордної відмітки в 110,7 млн. т [9]. Світова ціна кілограма м'яса в першому півріччі 2007 р. становила 2 долара США [7]. Незначне зростання обсягів виробництва очікується в розвинутих західних країнах. Враховуючи індустріаль-

ний метод виробництва та тиск на виробників свинини з боку прибічників охорони навколишнього середовища, взаємоз'язок "ціна – об'єм виробництва" для цих країн не є настільки важливим. У першу трійку світових лідерів щодо поголів'я свиней входять Китай, США та Бразилія.

Підвищення цін на енергоносії та паливо-мастильні матеріали чинить значний вплив на ціноутворення аграрної продукції та продукції галузі свинарства зокрема, отже, є одним із факторів зростання цін.

Якість м'яса свиней в Україні визначається відповідно до "ГОСТ 1213-74 Свиньи для убоя. Технические условия", строк дії якого подовжено Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики (наказ № 353 від 12.12.2007 "Про затвердження національних стандартів, змін до національних стандартів, зміни до національного класифікатора України, скасування нормативних документів та внесення змін до наказів Держспоживстандарту") до 1 січня 2009 р. Тварин, що надходять до бійні, підрозділяють на декілька категорій за відповідними характеристиками (табл. 3).

Віднесення тварин до тієї чи іншої категорії також є одним із факторів формування ринкової ціни. Ціна на свиней різних категорій різниться в межах 10–15 %.

Питання забезпечення якості продуктів харчування і сільськогосподарської продукції нині є одним з пріоритетних у міжнародній торгівлі. Для здійснення успішних експортних операцій з країнами ЄС вітчизняні виробники повинні дотримуватися вимог Угоди СОТ щодо санітарних та фітосанітарних заходів та Угоди щодо технічних бар'єрів у торгівлі.

Висновки

В результаті дослідження основних факторів, що впливають на формування ціни продукції галузі свинарства, виявлено, що внутрішній ринок м'яса є далеким від насичення свининою вітчизняного виробництва, і як наслідок, ціна наявної пропозиції вища за фінансові можливості великої кількості потенційних споживачів. Отже, збільшення поголів'я свиней, відповідне зростання рівня пропозиції свинини вітчизняного виробництва, раціональне використання кормів через зменшення вмісту зернових компонентів, індустріалізація виробництва із запровадженням нових енергозберігаючих технологій, запровадження нових національних стандартів якості в синтезі зі зваженою ціновою політикою з боку держави дозволять не тільки заповнити внутрішній ринок, задовольнивши співвітчизників сприйнятною за ціною та якістю свининою, а і успішно експортувати продукти забою свиней.

Перспективи подальших досліджень

На нашу думку, подальший розвиток вітчизняного свинарства, задоволення внутрішніх потреб у продукції даної галузі за доступною ціною та

високою якістю, гідна пропозиція на світовому ринку, може бути забезпечений при дослідженні:

- трансформаційних процесів галузі через розробку та впровадження інвестиційних проектів із застосуванням прогресивних ресурсо- та енергозберігаючих технологій виробництва;
- удосконалення механізму державного регулювання галузі у контексті вступу України до СОТ.

Література

1. Печко В.П. Ринок м'яса свиней: поточна кон'юнктура і прогноз-2007// Мясной бизнес. – 2007. – №10. – С. 88–92.
2. Печко В.П., Алексійчук Т.В. Свині. Особисті підсобні господарства України – аналіз витрат та ефективності виробництва різних видів сільськогосподарської продукції / За ред. О. М. Шпичака. – К.: ІАЕ, 2001. – С. 149–159.
3. Свиноус І.В. Ринкове ціноутворення на продукцію свинарства приватного сектору // Економіка АПК. – 2007. – №3. – С. 81–84.
4. Шпичак О.М., Свиноус І.В. Ефективність виробництва продукції свинарства в господарствах різних форм господарювання // Вісн. аграр. науки. – 1996. – №1. – С. 8–15.
5. Обзор зернового внебиржевого рынка // Хранение и переработка зерна. – 2006. – №1–12, 2007. – №1–12.
6. Святкивская Е. Мясо и политика или Иллюзии деятельности // Мясной бизнес. – 2007. – №5. – С. 20–21.
7. Ukraine: pig breeding & pork market. 2006. Market research. Information company ProAgro.
8. www.agroperspectiva.com
9. www.fao.org
10. www.ukrstat.gov.ua